

ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (ΕΘΕΜ)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΧΩΡΟ

1. Σύντομο Ιστορικό

Ως γνωστό η Διοικητική Περιφέρεια Θεσσαλίας συμμετέχει σε δύο υδατικά διαμερίσματα: Το δυτικό της τμήμα στην λεκάνη απορροής του Αχελώου και το Κεντρικό και Ανατολικό της τμήμα στη λεκάνη του Πηνειού (με την υπολεκάνη της Κάρλας). Το δυτικό τμήμα, πλούσιο σε νερά και με σημαντικά υψόμετρα (κατάλληλα για υδατοπτώσεις και παραγωγή ενέργειας), επιλέχθηκε από την (νεοϊδρυθείσα τότε) ΔΕΗ (δεκαετία 50, 60, 70) ως κατάλληλο για την ανάπτυξη ΥΗ Έργων.

Κατά τη δεκαετία 1970, με βάση σχετικές μελέτες (SNC-σύμβουλοι), η ΔΕΗ δρομολόγησε τα έργα υδροηλεκτρικής αξιοποίησης στη Μεσοχώρα και τη Συκιά. Στο μεταξύ, ήδη από το 1960 είχε κατασκευασθεί και λειτουργούσε ο **ΥΗΣ Ν. Πλαστήρα**, του οποίου ο ταμιευτήρας βρίσκεται στη λεκάνη Αχελώου (παραπόταμος Ταυρωπός/Μέγδοβας) ενώ η υδροηλεκτρική ενέργεια παράγεται πάνω από την Καρδίτσα στη λεκάνη Πηνειού και στη συνέχεια τα νερά διοχετεύονται για ύδρευση και άρδευση.

Κατά τη δεκαετία του 80 άρχισε η κατασκευή των έργων **Μεσοχώρας** και **Συκιάς**, από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Το 1994 η Μεσοχώρα «αποσπάστηκε» προς τη ΔΕΗ ως αμιγώς ΥΗΕ έργο και ήδη ολοκληρώθηκε από το 2001, αναμένοντας την ολοκλήρωση των διαδικασιών για την λειτουργία του (περιβαλλοντική αδειοδότηση, μετεγκατάσταση κατακλυζομένων, αποζημίωση θιγομένων κλπ).

Το φράγμα Συκιάς, ως γνωστό, παραμένει σε εκκρεμότητα. Όταν λειτουργήσει ο ταμιευτήρας Συκιάς αναμένεται και αυτός να προσφέρει δυνατότητα παραγωγής ενέργειας αφενός προς τον Αχελώο με ΥΗ μονάδα στον πόδα του φράγματος, αφετέρου προς την λεκάνη Πηνειού με μια μονάδα στο άκρο της σήραγγας, ενδεχομένως και με δεύτερη ή/και τρίτη μονάδα στο Μουζάκι και Μαυρομάτι.

Επανερχόμενοι στην περίοδο εκείνη (δεκ.70), όταν έγιναν γνωστές οι προθέσεις της ΔΕΗ για τα ΥΗΕ Μεσοχώρα και Συκιάς, απαιτήθηκε από τη Θεσσαλική πλευρά η αξιοποίηση ενός μέρους των νερών και για άλλους, πέραν των ενεργειακών, σκοπούς. Η αντίθεση της ΔΕΗ ήταν κάθετη. Συνοπτικά το σκηνικό ήταν μια κεντρική κυβέρνηση ουδέτερη σε ρόλο παρατηρητή, μια άκαμπτη ΔΕΗ, μια Θεσσαλία χωρίς ενιαία εκπροσώπηση και με περιορισμένη κουλτούρα διαβούλευσης και διαλόγου. Επόμενο ήταν η όλη αντιπαράθεση να διεξάγεται σε μικρό βάθος επιστημονικής ανάλυσης αλλά σε υψηλούς τόνους και με εμφανή στοιχεία λαϊκισμού. Τελικά στα μέσα της δεκαετίας του 80 η τότε κυβέρνηση τοποθετήθηκε θετικά ως προς την συναξιοποίηση των υδάτων του Άνω Αχελώου και η ΔΕΗ υποχρεώθηκε να αλλάξει στάση. Όμως ουδέποτε υπήρξε μια πραγματική διαβούλευση, με ψύχραιμη προσέγγιση στα μεγάλα θέματα που εκ των πραγμάτων τέθηκαν (τεχνικά

και οικονομικά μεγέθη, διαχείριση νερών, περιβαλλοντικές επιπτώσεις, το μέλλον της περιοχής και των τοπικών κοινωνιών και πολλά άλλα).

Με όλα αυτά καταλήξαμε στην αντίφαση όπου, ενώ ο αρχικός σχεδιασμός της ΔΕΗ δεν προέβλεπε καθόλου μεταφορά νερών από την λεκάνη Αχελώου στις λεκάνες Πηνειού και Κάρλας, ούτε καν για υδροηλεκτρική αξιοποίηση, από τα μέσα της δεκαετίας 80 φθάσαμε στο άλλο άκρο, δηλαδή προτάθηκε μεταφορά όγκου περισσότερο του ενός δις κ.μ. νερού και μάλιστα χωρίς σοβαρή περίσκεψη και μελέτη του ζητήματος. Πλήρης ανορθολογισμός. Η κατάσταση βελτιώθηκε την δεκαετία του 90, το όλο σχέδιο επανεξετάστηκε ως προς τον όγκο μεταφοράς (600 εκ.κ.μ.), αλλά ήδη είχε γίνει σοβαρή ζημιά στην αξιοπιστία όλων των πλευρών και τα έργα εγκλωβίστηκαν στην αντιπαράθεση ΝΑΙ/ΟΧΙ στην εκτροπή Αχελώου. Είχαν εμφανιστεί πλέον αγεφύρωτες αντιθέσεις τοπικιστικές, πολιτικές κ.α. που καθόρισαν αποφασιστικά τις εξελίξεις. Η εμπλοκή των δικαστηρίων και οι κατά καιρούς αποφάσεις τους αποτέλεσαν την κορυφή του παγόβουνου.

Εάν σε όλα αυτά προσθέσει κανείς και τις υπαρκτές αδυναμίες της Δημόσιας Διοίκησης, γενικά και ειδικά στην παραγωγή των έργων, τότε εύκολα θα εξηγήσει την αργή και βασανιστική εξέλιξή τους. Θα λέγαμε μάλιστα -χωρίς υπερβολή- ότι μοιάζει με θαύμα που φθάσαμε σήμερα να είναι έτοιμη προς λειτουργία η Μεσοχώρα και τα έργα Συκιάς και σήραγγας (υλοποιημένα στο 60 και 85% του φυσικού τους αντικειμένου αντίστοιχα).

Η λογική κατάληξη όσων παραπάνω περιγράψαμε ήταν τα έργα Αχελώου να απασχολούν μονίμως, για 25 περίπου χρόνια, το ΣτΕ. Εκεί κατέληγαν, μέσω της εξέτασης των προσφυγών, οι πολιτικές αντιπαραθέσεις, οι τοπικιστικές επιδιώξεις, οι διοικητικές παραλείψεις, οι αντιπαλότητες των συμφερόντων. Οι προσφυγές αυτές άλλοτε επενδυμένες με τον μανδύα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, άλλοτε με τον εντοπισμό παραβιάσεων του Ελληνικού ή/και Ευρωπαϊκού Θεσμικού πλαισίου, ουσιαστικά οδήγησαν το ΣτΕ στο συγκεκριμένο θέμα, να λειτουργήσει σαν ένα «χωνευτήριο» ποικίλων αντικρουόμενων απόψεων και σε ορισμένες περιπτώσεις σαν εργαλείο έμμεσης ανατροπής ειλημμένων πολιτικών αποφάσεων.

Εκείνο πάντως που τελικά κατέστη αναπόφευκτο ειδικά με τις αποφάσεις περί αναστολής εκτέλεσης έργων και την εμπλοκή του ΔΕΚ, (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο) ήταν οι καθυστερήσεις των έργων, οι οποίες υπερέβησαν κάθε όριο. Άλλωστε και οι προσφυγές, πέραν της ουσίας, προσέβλεπαν στην αξιοποίηση του «χρόνου» ως εργαλείου για την επίτευξη των στόχων τους.

2. Η σημαντική αξία της υδροηλεκτρικής ενέργειας

Στα παρακάτω αναπτύσσονται τα βασικά χαρακτηριστικά και πλεονεκτήματα της ΥΗ ενέργειας. Συγκεκριμένα:

- ✓ Καταρχήν το νερό, ως ανανεώσιμος φυσικός πόρος, οδηγεί στον περιορισμό χρήσης των αποθεμάτων των ορυκτών καυσίμων καθώς και σε εξοικονόμηση

συναλλάγματος. Επιπλέον είναι εγχώριος πόρος που συνάδει με τον στόχο της απεξάρτησης από εισαγόμενες πηγές και απομακρύνει τον κίνδυνο χρήσης ανεπιθύμητων μορφών ενέργειας (π.χ. πυρηνική). Και να σκεφθούμε εδώ ότι, ζώντας σε ένα ευρύτερο ανταγωνιστικό περιβάλλον, μέσα στην Ευρώπη αλλά και παγκόσμια, άλλες χώρες ανταποκρίνονται ευκολότερα στις υποχρεώσεις τους για μείωση των ανεπιθύμητων εκπομπών αερίων χρησιμοποιώντας δυστυχώς την πυρηνική ενέργεια. Στη Γαλλία π.χ. το 70% της ενέργειας παράγεται από πυρηνικούς σταθμούς! Είναι σαφές ότι το δικό μας αντίστοιχο «όπλο» πρέπει να είναι οι ΑΠΕ και το νερό είναι μία από αυτές. Κάτι άλλωστε που πολλές χώρες επιλέγουν την περίοδο αυτή που διανύουμε, ορισμένες μάλιστα γειτονικές μας με ιδιαίτερα έντονους ρυθμούς και σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα (Αλβανία, Σερβία κλπ), με την κατασκευή μεγάλου αριθμού ΥΗΕ.

Ειδικά πάντως για τη Θεσσαλία ας θυμηθούμε την κάθετη και αποφασιστική ομόθυμη αντίδραση στο έργο του λιγνίτη στην Ποταμιά Ελασσόνας. Η επιλογή και στήριξη των ΥΗΕ στον Άνω Αχελώο ενισχύει κατά ένα τρόπο την αξιοπιστία μας, ότι δηλαδή η θέση μας για την Ποταμιά δεν ήταν στενά τοπικιστική και αβασάνιστη, αλλά, αντίθετα, βασίζεται σε μία σφαιρική αντίληψη με υπεύθυνες εναλλακτικές προτάσεις.

- ✓ Η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας ως επί το πλείστον χρησιμοποιείται για κάλυψη της αιχμής (γι' αυτό και η υψηλή της αξία, η οποία καθορίζει την βιωσιμότητα των ΥΗΕ) με θετικό αντίστοιχο αποτέλεσμα στον περιορισμό ή/και εξάλειψη των πανάκριβων εισαγωγών ηλεκτρικού ρεύματος.
- ✓ Το νερό παρέχει επίσης την δυνατότητα αποθήκευσης, βασικό στοιχείο για το ενεργειακό μας σύστημα, βελτιώνοντας έτσι τη λειτουργία του διασυνδεδεμένου δικτύου. Εκτός αυτού μέσω των υδροηλεκτρικών έργων πλησιάζουμε με ασφάλεια τον στόχο παραγωγής ενέργειας κατά 20% από ΑΠΕ έως το 2020, όπως ορίζεται από την οδηγία 77/2001 της Ε.Ε.
- ✓ Η ταμίευση του νερού προσφέρει επίσης την δυνατότητα ανταπόκρισης σε πολλαπλούς σκοπούς (ύδρευση, άρδευση, βιομηχανία, τουρισμό κλπ). Τυπικό μοντέλο εφαρμογής το υδροηλεκτρικό έργο Ν. Πλαστήρα. Επιπλέον η ταμίευση νερού επιτρέπει την αντιμετώπιση προβλημάτων ξηρασίας, λειψυδρίας αλλά και έλεγχο των πλημμυρών.
- ✓ Τέλος ιδιαίτερα σημαντική είναι η τεχνογνωσία και εμπειρία που διατίθεται από Έλληνες επιστήμονες-τεχνικούς, καθώς και η χρήση κυρίως εγχώριων υλικών και φυσικά η δυνατότητα κατασκευής των έργων από ελληνικές εταιρίες.

Όμως, παρά τα παραπάνω χαρακτηριστικά της ΥΗΕ ενέργειας, αναπτύσσονται διάφορες «θεωρίες» κατά των ΥΗ έργων, όπου και με την επίκληση του περιβάλλοντος, προσπαθούν να περιορίσουν την διεξόδυση της ΥΗ ενέργειας στο

ενεργειακό μείγμα της χώρας. Οι πραγματικοί λόγοι της αντίθεσης απέναντι στην παραγωγή ΥΗ ενέργειας και των αντίστοιχων έργων σε κάποιο βαθμό εξηγούνται από την δράση οργανωμένων συμφερόντων, τα οποία δραστηριοποιούνται σε ανταγωνιστικές μορφές ενέργειας. Είναι χαρακτηριστικό λ.χ. ότι τα τελευταία χρόνια η παραγωγή ενέργειας από (εισαγόμενο) φυσικό αέριο, που και αυτό είναι ορυκτό καύσιμο, προσεγγίζει πλέον το 25% της συνολικής παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα μας μέσα από μεγάλες ιδιωτικές επενδύσεις που έγιναν, (παρότι αρχικά φάνηκε ότι η εισαγωγή Φ.Α. είχε επιλεγεί για κάλυψη αστικών αναγκών θέρμανσης και ζεστού νερού χρήσης μέσω δικτύων). Είναι προφανές ότι ακόμη και η καθυστέρηση λειτουργίας των εν εξελίξει ΥΗ έργων όπως Μεσοχώρας και Συκιάς, κατά μείζονα λόγο η ακύρωσή τους, αντικειμενικά θα εξυπηρετούσε ευθέως τα εν λόγω συμφέροντα στην επιδίωξη της απόσβεσης και την μεγιστοποίηση των κερδών από τις επενδύσεις αυτές. Σχετικά με τις εισαγόμενες πηγές ενέργειας ας προσθέσουμε την αβεβαιότητα και τους κινδύνους που δημιουργούνται στην τροφοδοσία του Φυσικού Αερίου εξαιτίας των γεωπολιτικών διαμαχών. Η πρόσφατη υπόθεση Ρωσίας-Ουκρανίας-ΕΕ είναι άκρως διδακτική.

Τέλος ας μην αγνοούμε και το κόστος της ενέργειας στη χώρα μας. Υπήρξε ένας μύθος κατά την δεκαετία του 90 ότι το άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρισμού και η είσοδος «νέων παικτών» θα επέφερε ανταγωνισμό στον κλάδο της ενέργειας και συνακόλουθα μείωση τιμών προς όφελος των καταναλωτών. Νέους παίκτες είδαμε, μείωση τιμών όμως όχι. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα χρόνια 2008-2013 υπήρξε αύξηση των τιμών ενέργειας (μέσο όρο) κατά 60% και σε αυτή την εξέλιξη το ΦΑ και τα ΦΒ έχουν τη συμβολή τους.

Από τα παραπάνω καθίσταται προφανής η σημασία της ΥΗ ενέργειας για την ανάπτυξη της χώρας, την ενεργειακή μας αυτονομία (απεξάρτηση από εισαγόμενες πηγές) αλλά και την μείωση του κόστους της ενέργειας στα νοικοκυριά, την βιομηχανία και γενικά τον παραγωγικό τομέα.

3. Οι Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ), η ΥΗ ενέργεια και η κλιματική αλλαγή

Μια ακόμη πλευρά με την οποία συνδέονται τα ΥΗ έργα του Άνω Αχελώου είναι εκείνη της εξελισσόμενης διαδικασίας του φαινομένου της Κλιματικής Αλλαγής. Για την Κλιματική Αλλαγή αρκετοί είναι ακόμη διστακτικοί να αποδεχθούν ότι ήδη έχουμε μπει οριστικά σε μια τέτοια διαδικασία και ότι πρέπει άμεσα να επανεξετάσουμε όλα όσα αφορούν στην παραγωγική διαδικασία, στα ενεργειακά μοντέλα, στην άκριτη χρήση τεχνολογικών μέσων, τον τρόπο ζωής μας γενικά. Όπως και εάν έχει όμως, η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, που υποκαθιστά όπως προαναφέραμε την ανάγκη χρήσης ορυκτών καυσίμων, περιορίζει αντικειμενικά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, συμβάλλοντας με έναν αποθετικό τρόπο στους στόχους της χώρας μας αλλά και της παγκόσμιας

κοινότητας στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την Κλιματική Αλλαγή. Εν κατακλείδι τα έργα αυτά όταν λειτουργήσουν θα συμβάλλουν έμπρακτα στον στόχο αντιμετώπισης της Κλιματικής Αλλαγής, την ίδια ώρα που οι ατέρμονες συζητήσεις των μεγάλων κρατών για το θέμα αυτό δεν οδήγησαν προς το παρόν σε ελπιδοφόρα αποτελέσματα.

Παλαιότερα και ιδιαίτερα μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο στη χώρα μας είχαν επιλεγεί δύο βασικοί πυλώνες για το ενεργειακό μας σύστημα, ο λιγνίτης (το 70% της συνολικής παραγωγής) και τα νερά (10%), καθότι οι πόροι αυτοί ήταν εγχώριοι και συμβατοί με τις τεχνολογικές δυνατότητες εκείνης της περιόδου. Μετά από δεκαετίες συνειδητοποίησης των προβλημάτων και των αντίστοιχων εμπειριών, φαίνεται ότι ο ένας πυλώνας τείνει να περιοριστεί (λιγνίτης) ενώ ο άλλος (νερά) όχι μόνο θα συνεχίσει να υπηρετεί την ανάπτυξή μας αλλά θα εξελίσσεται σε έναν αναντικατάστατο παράγοντα στο ενεργειακό μείγμα. Αλλά και στην παγκόσμια προσπάθεια σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή και το όραμα για μεγιστοποίηση της χρήσης των ΑΠΕ παγκοσμίως, η ΥΗΕ αναμένεται να παίξει αναβαθμισμένο ρόλο στο μέλλον.

Συνειδητοποιώντας τα παραπάνω και σε συνδυασμό με τα υγιώς εννοούμενα συμφέροντα, είναι καιρός πλέον να δούμε την από δω και πέρα στάση μας απέναντι στις εξελίξεις. Αρκετά με τις αντιπαλότητες, αρκετά με την δυσπιστία, τις συγχύσεις, τις δικαστικές εμπλοκές αλλά και το μίσος κατά των έργων που καλλιεργήθηκαν και συντηρήθηκαν τριάντα χρόνια τώρα. Καιρός να αναπτυχθεί πλέον ένα πνεύμα συνεργασίας και συναίνεσης για το κοινό καλό.

Λάρισα 30 Σεπτεμβρίου 2015

Το Δ.Σ. της Ε.ΘΕ.Μ.